

ยกระดับการรู้สารสนเทศด้วยการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ในชั้นเรียน

Enhancing Information Literacy through the Integration of Artificial Intelligence in the Classroom

สิทธิรัตน์ รุ่งมี^{1,*} Sittirat Rungmee^{1,*}

¹ หลักสูตร ศศ.บ.สารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ประเทศไทย; The Information and Library Science Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, Thailand

* Corresponding author email: sittirat@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) เข้ากับกรอบการรู้สารสนเทศในบริบทการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยการศึกษาเอกสาร และตัวอย่างการนำมาใช้ในชั้นเรียนของมหาวิทยาลัยทักษิณโดยอาศัยกรอบแนวคิดการรู้สารสนเทศของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัยแห่งสหรัฐอเมริกา (Association of College and Research Libraries – ACRL) เป็นฐานในการวิเคราะห์และออกแบบการเรียนรู้ บทความครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของการเรียนรู้ในยุค AI ความเชื่อมโยงความฉลาดรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์กับการรู้สารสนเทศ จริยธรรมการใช้ AI และการประยุกต์ใช้ AI ในวิทยารายวิชา 0106234 โดยใช้กิจกรรม “การเขียนบทวิจารณ์หนังสือ” เป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศควบคู่กับการใช้ AI อย่างมีวิจารณญาณ ทั้งในด้านการสืบค้นข้อมูล การประเมินความน่าเชื่อถือ การออกแบบคำสั่งสำหรับ AI (Prompt) และการคิดเชิงวิพากษ์ นอกจากนี้ ยังวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้กับ ACRL Framework ทั้ง 6 ด้าน เพื่อแสดงให้เห็นศักยภาพของ AI ในการสนับสนุนการเรียนรู้เชิงลึก จุดเด่นของบทความอยู่ที่การเสนอแนวคิดการรู้เท่าทันสารสนเทศในยุคที่ปัญญาประดิษฐ์เป็นตัวกลางในการค้นหา คัดกรอง และสังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนไม่เพียงใช้ AI เป็นเครื่องมือ แต่สามารถควบคุม ตรวจสอบ และใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบ อันเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนและวิชาชีพบรรณารักษ์ให้สอดคล้องกับสังคมฐานความรู้ในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การรู้สารสนเทศ ปัญญาประดิษฐ์ การศึกษาระดับอุดมศึกษา

Abstract

This article studies the integration of Artificial Intelligence (AI) and Information Literacy in the context of higher education. It examines relevant literature and classroom activities at Thaksin University, using the Association of College and Research Libraries (ACRL) framework as the basis for analysis and learning design. The article addresses several key issues, including the transformation of learning in the AI era; the concept of AI literacy and its relationship with information literacy, ethical considerations in AI use; and the application of AI in course 0106234. In particular, it highlights a book review writing activity designed to develop students' information literacy skills alongside their critical use of AI. The activity emphasizes information retrieval, information evaluation, prompt design, and critical thinking. Furthermore, the article analyzes the alignment between the learning activities and the six aspects of the ACRL Framework to demonstrate the potential of AI in supporting deep learning. A key strength of the article is its presentation of the concept of "AI-mediated Information Literacy," emphasizing that learners should not only use AI as a tool but also be able to control, monitor, and utilize technology ethically and responsibly. This approach provides an important foundation for developing learners and the librarian profession to thrive in a sustainable knowledge-based society in the digital age.

Keywords: Information literacy, Artificial intelligence (AI), Higher education

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาต้องปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญ ถึงแม้ว่า AI จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเข้าถึงและสร้างสรรค์สารสนเทศ แต่ก็ยังก่อให้เกิดความท้าทายด้านความน่าเชื่อถือของข้อมูล การประเมินสารสนเทศ และจริยธรรมในการใช้งาน (Association of College & Research Libraries, 2016; Wetzel & Kani, 2025) กรอบการรู้สารสนเทศ (Information literacy framework) ของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัยแห่งสหรัฐอเมริกา (Association of College and Research Libraries – ACRL) ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการใช้สารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ กรอบดังกล่าวควรได้รับการต่อยอดให้ครอบคลุมทักษะด้านความฉลาดรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์ (AI Literacy) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการรู้สารสนเทศในยุคดิจิทัล (Hervieux &

Wheatley, 2024) และยังมีองค์กรวิชาชีพระดับสากลอีกหลายแห่งที่ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ เช่น สหพันธ์สมาคมห้องสมุดและสถาบันระหว่างประเทศ (International Federation of Library Associations and Institutions - IFLA) และสถาบันวิชาชีพบรรณารักษ์และสารสนเทศแห่งสหราชอาณาจักร (Chartered Institute of Library and Information Professionals - CILIP) ได้เสนอแนวทางการใช้ AI อย่างมีจริยธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอความสำคัญของกรอบการรู้สารสนเทศของ ACRL การประยุกต์ใช้ AI ในการศึกษา และการวิเคราะห์กิจกรรมการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิดดังกล่าว

2. กรอบการรู้สารสนเทศระดับอุดมศึกษา

กรอบแนวคิดการรู้สารสนเทศ ของ ACRL (Association of College & Research Libraries, 2016) นำเสนอแนวคิดที่ช่วยพัฒนาการรู้สารสนเทศอย่างเป็นระบบ โดยมองว่าการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาไม่ได้มุ่งเพียงการแสวงหาคำตอบ แต่เป็นกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง (Iterative process) ผ่านการตั้งคำถาม การค้นคว้า การวิเคราะห์ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางวิชาการ กรอบดังกล่าวประกอบด้วยแนวคิดสำคัญ ได้แก่ การสื่อสารและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในวงวิชาการ (Scholarship as Conversation) การวิจัยในฐานะกระบวนการตั้งคำถามและสืบเสาะอย่างต่อเนื่อง (Research as Inquiry) และการสืบค้นสารสนเทศเชิงกลยุทธ์ (Searching as Strategic Exploration) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นหา ประเมิน และใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบ (Association of College & Research Libraries, 2016; Wetzel & Kani, 2025)

กรอบแนวคิดการรู้สารสนเทศดังกล่าว สะท้อนการเปลี่ยนผ่านจากการสอนทักษะเชิงเทคนิคไปสู่การพัฒนาความเข้าใจเชิงมนทัศน์ โดยใช้แนวคิดจุดเปลี่ยน (Threshold concepts) เป็นแกนกลาง เพื่อส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และความเข้าใจธรรมชาติของสารสนเทศในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในยุคที่สารสนเทศจำนวนมากถูกสร้างและเผยแพร่ผ่านอัลกอริทึมของ AI (Association of College & Research Libraries, 2016) ซึ่งกรอบแนวคิดการรู้สารสนเทศของ ACRL ประกอบด้วย 6 กรอบแนวคิด ดังนี้

- 1) Authority Is Constructed and Contextual คือ ความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ถูกสร้างขึ้นและขึ้นอยู่กับบริบท
- 2) Information Creation as a Process คือ การสร้างสารสนเทศเป็นกระบวนการที่มีรูปแบบแตกต่างกัน
- 3) Information Has Value คือ สารสนเทศมีมูลค่าทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และกฎหมาย

4) Research as Inquiry คือ กระบวนการตั้งคำถามและสืบเสาะอย่างต่อเนื่อง

5) Scholarship as Conversation คือ การสื่อสารทางวิชาการด้วยการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

6) Searching as Strategic Exploration คือ การค้นหาการสำรวจเชิงกลยุทธ์ที่ต้องมีความยืดหยุ่น เมื่อพิจารณากรอบแนวคิดดังกล่าวทั้ง 6 ด้านกับการใช้งาน AI พบว่า มีความสอดคล้องกันทุกด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความเชื่อมโยงระหว่าง กรอบแนวคิดการรู้สารสนเทศของ ACRL กับ แนวทางการใช้ AI

ACRL Information Literacy Framework	แนวทางการใช้ AI	ตัวอย่างการใช้งาน
ความน่าเชื่อถือ (Authority)	ตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จากปัญญาประดิษฐ์ (AI Output)	-การใช้ Prompt เพื่อแสดงความน่าเชื่อถือของข้อมูล เช่น “กรุณาแสดงแหล่งอ้างอิงที่ใช้ในการวิเคราะห์ หนังสือ พร้อม DOI หรือ URL” -การตรวจสอบความถูกต้องของผลงาน AI กับต้นฉบับ และแหล่งอื่นๆ เช่น การวิจารณ์ของนักวิชาการที่เผยแพร่บน Google
การสร้างเนื้อหา (Creation)	เข้าใจหลักการทำงานของ AI (Generative AI)	-ใช้ AI ช่วยสร้างโครงร่างบทวิจารณ์ (Outline generation) -ให้ AI สรุปเนื้อหา -ใช้ AI ช่วยปรับปรุงภาษาและการเรียบเรียง -เปรียบเทียบ Prompt จากการทดลองใช้ AI หลาย ๆ ตัว
มูลค่า (Value)	ใช้ AI อย่างมีจริยธรรม (Ethics/Copyright)	-ใช้ AI เป็นผู้ช่วย ไม่ใช่ผู้เขียนแทน -ใช้ AI เพื่อเขียน/ตรวจรายการอ้างอิง (Citation) ให้ถูกต้องตามรูปแบบ เช่น APA7 -เปิดเผยการใช้ AI อย่างโปร่งใส
การสืบถาม (Inquiry)	ออกแบบคำสั่ง ที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ AI สร้างผลลัพธ์ที่ตรงกับความต้องการ (Prompt design)	-ฝึกตั้งคำถาม เพื่อคุณภาพของ Prompt ซึ่งมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของผลลัพธ์ หรือการคิดเชิงวิพากษ์
การสื่อสารทางวิชาการ (Conversation)	ใช้ AI เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ และการสื่อสารทางวิชาการ โดยตรวจสอบความถูกต้องของ	-ใช้ AI เป็นผู้ช่วยค้นหามุมมองที่หลากหลาย รวมถึงประเด็นโต้แย้ง -ใช้ AI เป็นผู้ช่วยเชื่อมโยงองค์ความรู้ เช่น สถิติ งานวิจัย ทฤษฎี -ใช้ AI เพื่อวิเคราะห์บทสนทนาทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ACRL Information Literacy Framework	แนวทางการใช้ AI	ตัวอย่างการใช้งาน
	ข้อมูลก่อนนำไปใช้ (AI+ Scholarly discourse)	
การสืบค้น (Searching)	ใช้ AI ช่วยค้นหา สรุป วิเคราะห์ และเชื่อมโยงข้อมูล (AI-assisted search)	-ใช้ AI เพื่อค้นหางานวิจัยสนับสนุนและโต้แย้ง -ใช้ AI เพื่อสร้างคำค้น (Keyword) -ให้ AI เสนอ Related topics เป็นการขยายประเด็น -ให้ AI ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลที่สืบค้นได้ว่า ตรงกับวัตถุประสงค์ในการค้นคว้าหรือไม่

ในบริบทของการจัดการเรียนการสอน การบูรณาการกรอบแนวคิดการรู้สารสนเทศของ ACRL กับ การใช้ AI ไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับการรู้สารสนเทศของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังเปลี่ยนบทบาทของการเรียนรู้จากการ “ค้นหาและใช้ข้อมูล” ไปสู่การ “วิเคราะห์ ควบคุม และกำกับการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ” โดย ผู้สอนควรออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง เช่น การออกแบบคำสั่งสำหรับ AI (Prompt) เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ การเปรียบเทียบและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจาก AI กับ แหล่งข้อมูลวิชาการ การวิเคราะห์อคติของอัลกอริทึม และการอภิปรายเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับบทบาทของ AI ในการสร้างองค์ความรู้ นอกจากนี้ การจัดการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นการสร้าง “พื้นที่การเรียนรู้เชิงสะท้อนคิด (Reflective learning)” เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงผลกระทบของ AI ต่อกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง และสามารถใช้อย่างเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ แทนการพึ่งพาอย่างไร้การไตร่ตรอง อันจะนำไปสู่การพัฒนา ผู้เรียนให้มีทั้งความรู้ ทักษะ และจริยธรรมในการใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมในโลกยุคดิจิทัล

3. การใช้ AI เพื่อพัฒนาการรู้สารสนเทศ (Information Literacy)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากล่าวถึงการนำ AI ไปพัฒนาการเรียนรู้และความเสมอภาคทางการศึกษาในประเทศกำลังพัฒนา โดยเกี่ยวข้องกับด้านต่าง ๆ 4 ด้าน ดังนี้ (Office of the Education Council (2019)

- 1) การส่งเสริมความสามารถส่วนบุคคลผ่าน AI และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่ดีขึ้นโดยมุ่งเน้นสารสนเทศด้านการจัดการศึกษาตามเป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 ด้านการศึกษา (SDG 4)
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลในระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา (Education management information system) และการปฏิรูประบบการจัดการเรียนรู้ (Learning management system)
- 3) ผลกระทบของ AI ต่อภาระงานของผู้สอน ที่ต้องการปรับวิธีการสอนและสื่อการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจอย่างหลากหลายของผู้เรียน

4) ผลกระทบของ AI ต่อการเรียนรู้ โดยส่งเสริมความสามารถที่มีอยู่ของผู้เรียน เพิ่มความเร็วในการพัฒนาปัญญาและสร้างความสามารถด้านปัญญาด้วยเทคโนโลยี AI แต่ทั้งนี้อาจเป็นการลดความสำคัญความสามารถทางปัญญาของมนุษย์ในบางด้านได้

งานวิจัยของ Wetzel & Kani (2025) ระบุว่า AI สามารถช่วยเสริมการเรียนรู้สารสนเทศทั้งด้านการค้นคว้า การวิเคราะห์ และการประเมินข้อมูล โดยเฉพาะในบริบทที่ใช้กรอบแนวคิดการเรียนรู้สารสนเทศของ ACRL เป็นโครงสร้าง โดยใช้ AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้แบบเทคนิคนั่งร้านเสริมการเรียนรู้ (Scaffolding) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนก้าวข้ามจากระดับความรู้ปัจจุบันไปสู่เป้าหมายการเรียนรู้ที่ยากขึ้น โดย AI ทำหน้าที่เชื่อมต่อความรู้จากความรู้เดิมของผู้เรียนกับความรู้ทางวิชาการที่กว้างขึ้น ที่เรียกว่า AI-Mediated Information Literacy

ดังนั้น การนำ AI มาใช้ในการพัฒนาการศึกษา ทั้งด้านการเรียนรู้เฉพาะบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูลผ่านระบบสารสนเทศ และการปรับบทบาทของครูสอน สะท้อนให้เห็นว่าสารสนเทศกลายเป็นแกนสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาอย่างชัดเจน การพัฒนาทักษะการเรียนรู้สารสนเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึง วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลจาก AI ได้อย่างมีวิจารณญาณ ไม่ตกอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของอัลกอริทึมหรือการปรับแต่งข้อมูลมากเกินไป นอกจากนี้ การรู้สารสนเทศยังช่วยเสริมสร้างความสามารถในการประเมินคุณภาพข้อมูลและตัดสินใจเชิงเหตุผล ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิตในยุคดิจิทัล

4. ความฉลาดรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์ (AI Literacy) และการบูรณาการกับการรู้สารสนเทศ (Information Literacy) ในชั้นเรียน

ความฉลาดรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์ กำลังได้รับการพัฒนาเพื่อครอบคลุมทักษะด้านการใช้ AI อย่างมีวิจารณญาณ ทั้งในแง่เทคนิค จริยธรรม และบริบทสังคม ซึ่งสามารถนำมาผนวกรวมกับทักษะการเรียนรู้สารสนเทศได้ (Tadimalla & Maher, 2024; Lo, 2025) เนื่องจากความฉลาดรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์ถูกจัดเป็นแขนงหนึ่งของความฉลาดรู้ดิจิทัล และอยู่ภายใต้กรอบความฉลาดรู้สื่อและสารสนเทศ การใช้ AI อย่างมีประสิทธิภาพจึงต้องอาศัยการเรียนรู้สารสนเทศเป็นฐานเพื่อหลีกเลี่ยงความผิดพลาดของสารสนเทศ ความฉลาดรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์มีจุดร่วมเดียวกันกับการรู้สารสนเทศ คือ การคิดเชิงวิพากษ์ การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล การใช้ข้อมูลอย่างมีจริยธรรม ซึ่งผู้สอนสามารถนำมาบูรณาการในชั้นเรียนได้โดยการมอบหมายชิ้นงานให้ผู้เรียนค้นคว้า ประเมินแหล่งข้อมูล และช่วยในการสร้างแนวคิดเชิงวิพากษ์อย่างมีจริยธรรม

การนำปัญญาประดิษฐ์ เข้ามาใช้ในชั้นเรียนสามารถทำได้ในหลายมิติ ได้แก่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน การสนับสนุนทักษะเฉพาะทางของผู้เรียน การลดภาระของผู้สอน และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจ ทั้งนี้ การศึกษาต้องสร้างสมดุลระหว่างความทันสมัยของเทคโนโลยีกับจิตวิญญาณแห่งการเรียนรู้ (Somsao & Tawalai, 2025) และผู้สอนยังคงเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ เนื่องจาก AI ไม่สามารถเข้าใจความรู้สึกหรือความกลัวของผู้เรียนได้เท่ามนุษย์ (Ketusiri et al. 2025)

ตัวอย่างการนำ AI มาบูรณาการในชั้นเรียน เช่น Tiwari (2024) ได้ใช้ AI สร้างสื่อการเรียนรู้ช่วยอธิบายเนื้อหา และสนับสนุนการเรียนรู้แบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) การศึกษาของ Nasar et al. (2023) ที่ใช้ AI สนับสนุนการเรียนรู้แบบ Investigative Learning พบว่านักเรียนมีส่วนร่วมกับการจัดการเรียนรู้น่าขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้น่าขึ้น การใช้ AI วิเคราะห์พฤติกรรมและปรับการเรียนแบบ Real-Time ซึ่ง Islam et al. (2024) ได้ศึกษาการใช้ AI ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา พบว่าระบบ AI สามารถวิเคราะห์ข้อมูลความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคน และปรับเนื้อหาหรือความเร็วในการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะบุคคล (Adaptive Learning) เช่น แพลตฟอร์ม Duolingo หรือระบบที่ปรับเปลี่ยนตามประสิทธิภาพผู้เรียน สนับสนุนการเขียน การพูดและการออกเสียง การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจ การใช้กิจกรรมแบบโต้ตอบ เกม (Gamification) และคำถามผ่าน AI ช่วยกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจของผู้เรียน การลดภาระงานผู้สอนได้ เพราะ AI ช่วยตรวจให้คะแนนอัตโนมัติและงานธุรการ ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรม (Systematic review) ของ Techasermwattanukul & Suwannatthachote (2025) ได้พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการนำ AI มาใช้ในการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาโท นักศึกษาระดับปริญญาตรีในฟิลิปปินส์ได้เสนอแนะให้สถาบันการศึกษาบูรณาการทักษะที่เกี่ยวข้องกับ AI เข้าสู่หลักสูตรการรู้สารสนเทศ (Galagala & Bacarrisas, 2025)

สำหรับความท้าทายในการนำ AI มาบูรณาการในชั้นเรียน มีประเด็นที่ควรคำนึงถึง คือ 1) ความพร้อมของบุคลากร ผู้สอนต้องสามารถใช้เครื่องมือ AI อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดให้มีการพัฒนาผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ให้แนวทางในการพัฒนาผู้สอนไว้ในหัวข้อ สมรรถนะของผู้สอนในยกระดับการรู้สารสนเทศ (Office of the Education Council, 2019) 2) ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยี ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล และ 3) การรักษาความสมดุลระหว่างมนุษย์และ AI ซึ่ง AI ควรเป็นเครื่องมือช่วยสนับสนุนไม่ใช่มาแทนที่มนุษย์ เพราะ AI ขาดแง่มุมทางอารมณ์และความเห็นอกเห็นใจที่มนุษย์มีการสอนจึงควรผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีและวิธีการสอนแบบดั้งเดิมเข้าด้วยกัน (Islam et al., 2024)

ผู้เขียนเห็นว่าความฉลาดรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์ควรได้รับการบูรณาการเข้ากับการรู้สารสนเทศ เนื่องจากทั้งสองศาสตร์มีรากฐานร่วมกันได้ ทั้งในด้านการคิดเชิงวิพากษ์ การประเมินข้อมูล และการใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรม การนำ AI มาใช้ในชั้นเรียนสามารถยกระดับการเรียนรู้และสนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคลได้ แต่ผู้สอนยังคงมีบทบาทสำคัญในการออกแบบการเรียนรู้ พัฒนาทักษะผู้เรียน และสร้างสมดุลระหว่างการใช้เทคโนโลยีกับคุณค่าความเป็นมนุษย์

5. ผลลัพธ์การเรียนรู้สารสนเทศในยุค AI

ในศตวรรษที่ 21 ที่ AI มีบทบาทในทุกวงการ ผู้เรียนระดับอุดมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ เพื่อจัดการกับเนื้อหาที่สร้างโดย AI เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามต้องการและมีจริยธรรม แม้ว่า AI จะเป็นผู้ช่วยในการเรียนการรู้สารสนเทศ แต่ยังมีประเด็นในการควบคุมและตรวจสอบการทำงานของ AI ด้วย ดังเช่นที่ Galagala & Bacarrisas (2025) ได้ศึกษาการใช้ AI ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในฟิลิปปินส์ โดยใช้ดัชนีวัดจากกรอบ Digital Competence Framework (DigComp 2.2) ซึ่งเน้นพื้นฐาน 2 ด้าน คือ 1) การไล่เรียง (Browsing) การค้นหา (Searching) และการกรองข้อมูล (Filtering data) และ 2) การประเมินข้อมูลและเนื้อหาดิจิทัล (Evaluating information and digital content) ผลการศึกษาพบว่า ผู้เรียนมีทักษะการรู้สารสนเทศระดับสูงในทุกมิติ มีคะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.76 - 3.83 โดยมีทักษะในระดับสูงในการสำรวจเว็บไซต์ (Browsing) และการค้นหา (Searching) แต่ยังมีช่องว่างในด้านการประเมินสารสนเทศ (Evaluating) ผู้เรียนเห็นว่า AI ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคลได้ดี ผู้เรียนมักประเมินความสามารถตนเองสูงเกินไป (Overestimate) ในการคัดกรองข้อมูลบิดเบือนหรือข่าวปลอมที่ AI สร้างขึ้น การจัดการเรียนการสอนจึงต้องเน้นที่การตรวจสอบซ้ำ และการใช้ความคิดเชิงวิพากษ์เพื่อจัดการกับเนื้อหาที่ AI สร้างขึ้นอย่างจริงจัง ผู้เรียนมองว่า AI เป็นเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และความเป็นส่วนตัวเฉพาะบุคคลในการค้นหาข้อมูล และมีความตระหนักถึงความเสี่ยง เช่น อคติหรือความลำเอียงของอัลกอริทึม (Algorithmic bias) ส่วนการศึกษาของ Islam et al. (2024) พบว่า AI ช่วยผู้เรียนได้เรียนแบบเฉพาะบุคคล (Personalisation) และประหยัดเวลามากขึ้น แต่มีความเสี่ยงในการพึ่งพา AI มากเกินไป ดังนั้น การนำ AI มาใช้ในการเรียนการสอนจึงมีมิติของผลลัพธ์ใน 2 ด้านดังนี้

1) ด้านประโยชน์ในการเรียนรู้ AI ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการค้นหา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็ว สนับสนุนการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล ส่งเสริมทักษะการรู้สารสนเทศ การคิดเชิงวิพากษ์ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Association of College & Research Libraries, 2016; Nasar et al., 2023; United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2021; Wetzel & Kani, 2025) รวมถึงช่วยผู้สอนช่วยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างสื่อ ประเมินผล และใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาการสอน ทำให้ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้และโค้ช (Office of the Education Council, 2019; Wongyai & Phatphon, 2019; Ketusiri et al., 2025)

2) ด้านข้อจำกัดผลลัพธ์ของ AI อาจไม่ถูกต้อง ขาดบริบททางวิชาการหรือสร้างข้อมูลอ้างอิงที่คลาดเคลื่อน ผู้เรียนอาจพึ่งพา AI มากเกินไปจนลดทักษะการคิดวิเคราะห์ (Islam et al., 2024; Galagala & Bacarrisas, 2025; Techasermwattanakul & Suwannatthachote, 2025) และในด้านความเสี่ยงและจริยธรรม ที่มีความเสี่ยงจากอคติของอัลกอริทึม ความไม่โปร่งใสของแหล่งที่มา การละเมิดทางวิชาการ ความเป็นส่วนตัวและการคัดลอกผลงานโดยไม่อ้างอิง (International Federation of Library Associations

and Institutions, 2020; CILIP, 2021; Lo, 2025; Scott-Branch et al., 2023; Somsao & Tawalai, 2025)

ในทัศนะของผู้เขียนจึงเห็นว่า AI สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ต้องบูรณาการเข้ากับเนื้อหาของรายวิชาด้วยการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการนำมาใช้เพื่อผลลัพธ์ทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

6. สมรรถนะของผู้สอนในยกระดับการรู้สารสนเทศด้วยการบูรณาการ AI ในชั้นเรียน

การสอนการรู้สารสนเทศ กรอบการรู้สารสนเทศนับเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งปัจจุบันเกิดผลกระทบจากการใช้งาน AI ทำให้ผู้สอน เนื้อหา และวิธีการสอนสารสนเทศเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้จากแนวคิดบทบาทและการเตรียมผู้สอนและผู้เรียนในยุคของ AI (Wongyai & Phatphon, 2019) สามารถสรุปสมรรถนะของผู้สอนในระดับอุดมศึกษา ได้ดังนี้

1) สมรรถนะด้านความรู้และความเข้าใจ AI (AI literacy competency) ผู้สอนต้องเข้าใจหลักการทำงานของ AI (Generative AI) เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล การเรียนรู้ของ AI เพื่อตัดสินใจเลือกใช้ AI ได้อย่างเหมาะสม

2) สมรรถนะด้านการออกแบบการเรียนรู้ (AI-Enhanced pedagogy) ผู้สอนต้องสามารถออกแบบการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล และใช้ระบบสารสนเทศ เช่น ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ หรือ การวิเคราะห์การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน

3) สมรรถนะด้านการใช้ข้อมูล (Data & Assessment competency) ผู้สอนสามารถใช้ข้อมูลจากระบบสารสนเทศในการสอน และนำมาประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

4) สมรรถนะด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบ (AI ethics competency) ผู้สอนต้องตระหนักถึงผลกระทบของ AI ที่มีต่อผู้เรียน เช่น ความเป็นส่วนตัว อคติ และการพึ่งพาเทคโนโลยี

สมรรถนะดังกล่าวสะท้อนว่าผู้สอนในยุค AI ต้องเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้ถ่ายทอดความรู้” เป็น “ผู้ออกแบบการเรียนรู้และกำกับการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ” เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมต่อสังคมดิจิทัลอย่างยั่งยืน สามารถยกระดับการรู้สารสนเทศด้วยการบูรณาการ AI ในชั้นเรียนได้

7. ปัญหาเชิงจริยธรรมในการใช้ปัญญาประดิษฐ์

จริยธรรมในการใช้ AI เป็นองค์ประกอบสำคัญของการรู้สารสนเทศและความฉลาดรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์ จากการศึกษาของ Galagala & Bacarrisas (2025) Islam et al. (2024) Ketusiri et al. (2025) และ Somsao, & Tawalai, (2025) สามารถสรุปประเด็นสำคัญเกี่ยวกับปัญหาเชิงจริยธรรมในการใช้ AI ได้ดังนี้

1) ความซื่อสัตย์ทางวิชาการ (Academic integrity) ซึ่งหมายถึงการคัดลอกผลงาน (Plagiarism) และการนำเนื้อหาที่ AI สร้างขึ้นไปใช้โดยไม่มีการอ้างอิงที่ถูกต้อง นอกจากนี้ ยังเน้นความสำคัญของการเปิดเผยที่มาของข้อมูล เพื่อให้ผู้รับสารทราบว่าเนื้อหานั้นถูกสร้างหรือช่วยเหลือโดย AI

2) อคติและความลำเอียงของอัลกอริทึม (Algorithmic bias) ที่อาจนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ไม่เป็นธรรม รวมถึงความเสี่ยงจากความถูกต้องและภาวะหลอนของ AI (AI Hallucination)

3) ความเป็นส่วนตัวและสิทธิมนุษยชน การใช้ข้อมูลผู้เรียนในระบบ AI ก่อให้เกิดความท้าทายด้านความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว รวมถึงความเสี่ยงที่ AI จะเข้ามาแทนที่บทบาทของมนุษย์มากเกินไป

4) การใช้งานอย่างมีความรับผิดชอบ ผู้เรียนควรรักษาการคิดเชิงวิพากษ์ของตนเองและไม่พึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปจนสูญเสียความสามารถในการวิเคราะห์ด้วยตนเอง ดังนั้น จึงควรมีกำหนดนโยบายการใช้และมีการฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการใช้ AI อย่างมีจริยธรรม

ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่าผู้สอนควรศึกษาและให้ความสำคัญในเรื่องจริยธรรมการใช้ AI โดยนำประเด็นนี้สอดแทรกในการสอนการรู้สารสนเทศและความฉลาดรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์ ทั้งนี้ผู้สอนสามารถประสานกับห้องสมุดในการทำหน้าที่ส่งเสริมการรู้สารสนเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้และพัฒนาทักษะในด้านนี้ ดังการศึกษาที่พบว่า ความร่วมมือระหว่างอาจารย์และห้องสมุด เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการใช้ AI ในการเรียนการสอน โดยห้องสมุดทำหน้าที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศและจริยธรรม ในขณะที่อาจารย์ทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้ และใช้ AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ (Scott-Branch, et al., 2023; LaFlamme, 2025)

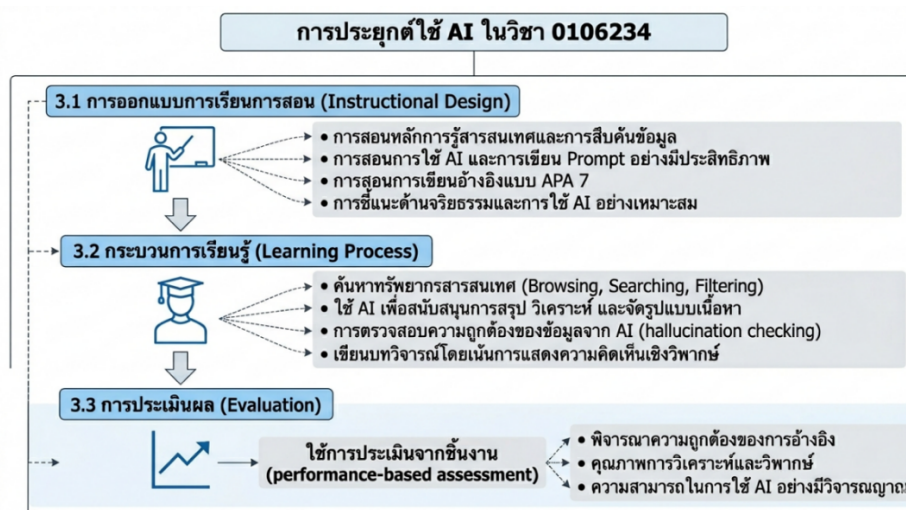
ในด้านการให้ความสำคัญด้านจริยธรรมขององค์กรวิชาชีพทางด้านสารสนเทศ ที่ได้กำหนดแนวทางเพื่อการสร้างจริยธรรมในการใช้ AI เช่น International Federation of Library Associations and Institutions (2020) ได้กำหนด IFLA Statement on Libraries and AI ซึ่งกล่าวถึงหลักการสำคัญไว้ดังนี้ 1) Human-centered AI หมายถึง AI ต้องสนับสนุนมนุษย์ ไม่แทนที่คุณค่าของวิชาชีพบรรณารักษ์ 2) Equity & Inclusion คือลดอคติและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงข้อมูล 3) Ethical Access to Information AI ต้องไม่บิดเบือนข้อมูล 4) Digital Literacy & AI Literacy หมายถึงห้องสมุดต้องพัฒนาทักษะความฉลาดรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์ให้ผู้ใช้ นอกจากนี้ในประเทศอังกฤษ “องค์กรวิชาชีพระดับชาติของ สหราชอาณาจักรสำหรับบรรณารักษ์ นักสารสนเทศ และผู้ปฏิบัติงานด้านความรู้” หรือ Chartered Institute of Library and Information Professionals (2021) ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้และสนับสนุนบทบาทของห้องสมุดในสังคมยุคดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับ ไว้ดังนี้ 1) Integrity & Trust คือการใช้ AI อย่างโปร่งใสและซื่อสัตย์ 2) Competence คือบุคลากรต้องมีความฉลาดรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์ 3) Responsibility to Society คือการพิจารณาผลกระทบต่อสังคม และ 4) Fairness คือลดอคติของอัลกอริทึม

ผู้เขียนเห็นว่า จริยธรรมการใช้ AI ควรเป็นองค์ประกอบหลักของการรู้สารสนเทศและความฉลาดรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์ในระดับอุดมศึกษา การพัฒนาผู้เรียนจึงไม่ควรมุ่งเพียงทักษะการใช้ AI แต่ต้องส่งเสริมการคิด

เชิงวิพากษ์ ความซื่อสัตย์ทางวิชาการ การตระหนักรู้เรื่องอคติของอัลกอริทึม และการใช้ข้อมูลอย่างรับผิดชอบ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างอาจารย์และห้องสมุดในการออกแบบการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ AI ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีจริยธรรม และเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล

8. การใช้ AI ในรายวิชาด้านสารสนเทศ วิทยาลัยทักษิณ

ผู้เขียนเป็นอาจารย์ผู้สอนวิชา 0106234 สารสนเทศทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชากลุ่มพื้นฐานของหลักสูตร ศศ.บ. สารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งหลักสูตรมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความเข้าใจเชิงระบบ สามารถอธิบายขอบเขตและความสำคัญของทรัพยากรสารสนเทศ ยกตัวอย่างแหล่งสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง และเข้าใจกระบวนการดำเนินงานของหน่วยงานด้านสารสนเทศ เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญในการประกอบวิชาชีพสารสนเทศศาสตร์ในบริบทของสังคมดิจิทัล (Thaksin University, Faculty of Humanities and Social Sciences, 2022) ผู้สอนได้ประยุกต์นำทักษะการใช้ AI บูรณาการในรายวิชาดังกล่าว โดยมอบหมายงานรายบุคคลให้ผู้เรียนใช้ AI ช่วยเขียนบทวิจารณ์หนังสือ มีระยะเวลาดำเนินการ 4 สัปดาห์ มีขั้นตอนโดยสรุป 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสอนหลักการรู้สารสนเทศและการสืบค้นข้อมูล ประกอบด้วย การสอนการใช้ AI การออกแบบคำสั่งการเขียนอ้างอิงแบบ APA 7 การใช้ AI อย่างเหมาะสมและมีจริยธรรม 2) กระบวนการเรียนรู้ มอบหมายให้ผู้เรียนค้นหาและเลือกหนังสือที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับรายวิชา และเลือกใช้ AI เพื่อช่วยทำบทวิจารณ์หนังสือ รวมถึงให้ผู้เรียนเขียนแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ต่อการใช้ AI และผลลัพธ์ที่ได้ 3) การประเมินผล ประเมินจากชิ้นงาน โดยพิจารณาถึงการสรุปวิเคราะห์เนื้อหา ความถูกต้องของเนื้อหาและการอ้างอิง รวมถึงรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา รายละเอียดดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 การประยุกต์ใช้ AI ในวิชา 0106234 เพื่อการรู้สารสนเทศ

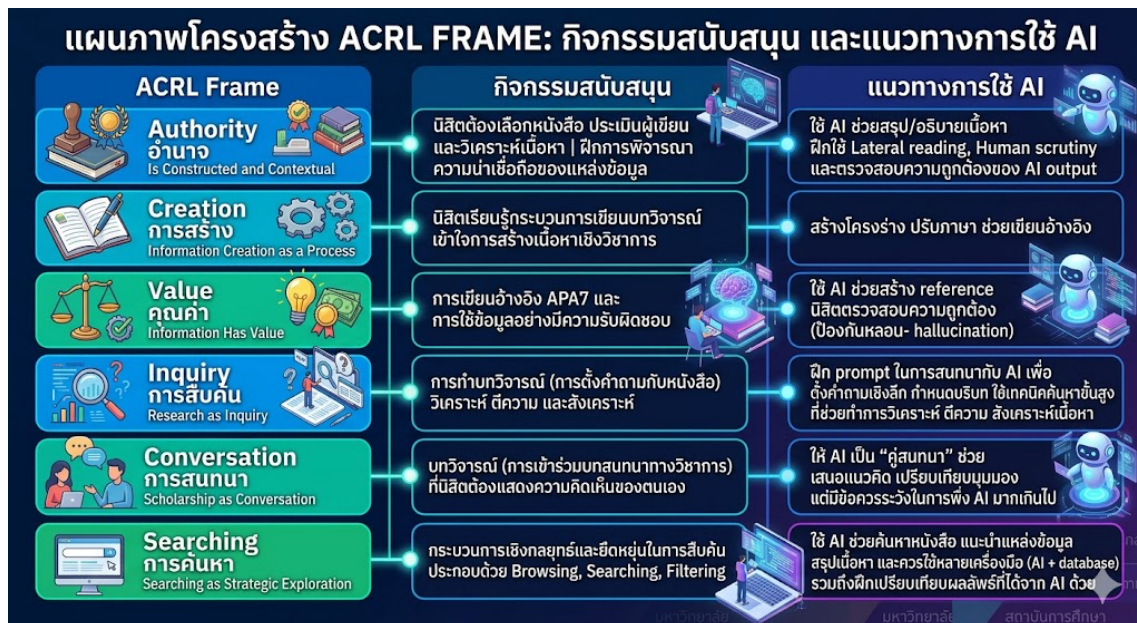
เมื่อนำกระบวนการการเรียนรู้จากการทำบทวิจารณ์หนังสือมาพิจารณาความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการรู้สารสนเทศของ ACRL และแนวทางการใช้ AI มีรายละเอียดตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสอดคล้องของกิจกรรมสนับสนุนการใช้ AI ช่วยเขียนบทวิจารณ์หนังสือ กับกรอบแนวคิดการรู้สารสนเทศของ ACRL

ACRL Information Literacy Framework	กิจกรรมสนับสนุน	แนวทางการใช้ AI ช่วยทำบทวิจารณ์ ในรายวิชา 0106234
ความน่าเชื่อถือ (Authority)	นิสิตต้องเลือกหนังสือ ประเมินผู้เขียน และวิเคราะห์เนื้อหา ฝึกการพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล	ใช้ AI ช่วยสรุป/อธิบายเนื้อหา ฝึกการอ่านแบบข้ามแหล่งข้อมูล (Lateral reading) และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากการใช้ AI ซึ่งเป็นหลักการการตรวจสอบด้วยมนุษย์
การสร้างเนื้อหา (Creation)	นิสิตเรียนรู้กระบวนการเขียนบทวิจารณ์ เข้าใจการสร้างเนื้อหาเชิงวิชาการ	ใช้ AI สร้างโครงร่าง ปรับภาษา ช่วยเขียนอ้างอิง
มูลค่า (Value)	การเขียนอ้างอิงรูปแบบ APA7 และ การใช้ข้อมูลอย่างมีความรับผิดชอบ	ใช้ AI ช่วยสร้างการอ้างอิง นิสิตตรวจสอบความถูกต้อง และภาวะหลอนของ AI (AI Hallucination)
การสืบถาม (Inquiry)	การทำบทวิจารณ์ (การตั้งคำถามกับหนังสือ) วิเคราะห์ ดีความ และสังเคราะห์	ฝึกการใช้ Prompt ในการสนทนากับ AI เพื่อตั้งคำถามเชิงลึก กำหนดบริบท ใช้เทคนิคค้นหาขั้นสูงที่ช่วยทำการวิเคราะห์ ดีความ สังเคราะห์เนื้อหา
การสื่อสารทางวิชาการ (Conversation)	บทวิจารณ์ (การเข้าร่วมบทสนทนาทางวิชาการ) ที่นิสิตต้องแสดงความคิดเห็นของตนเอง	ให้ AI เป็น “คู่สนทนา” ช่วย เสนอแนวคิด เปรียบเทียบมุมมอง แต่มีข้อควรระวังในการพึ่ง AI มากเกินไป
การสืบค้น (Searching)	กระบวนการเชิงกลยุทธ์และยืดหยุ่นในการสืบค้น ประกอบด้วย Browsing, Searching, Filtering	ใช้ AI ช่วยค้นหาหนังสือ แนะนำแหล่งข้อมูล สรุปเนื้อหา และควรใช้หลายเครื่องมือ (AI + ฐานข้อมูล) รวมถึงฝึกเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้จาก AI

กิจกรรมการใช้ AI ช่วยเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งเป็นการบูรณาการใช้ AI ในรายวิชา 0106234 สามารถสะท้อนกรอบแนวคิดการรู้สารสนเทศของ ACRL ได้ครบทั้ง 6 ด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะขั้นสูงด้านการตั้งคำถาม การประเมินสารสนเทศ และการคิดเชิงวิพากษ์ อย่างไรก็ตาม ประเด็นสำคัญคือการกำกับการใช้ AI ไม่ให้ทดแทนกระบวนการคิดของผู้เรียน แต่ใช้เป็นเครื่องมือสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ กิจกรรมดังกล่าวจึงไม่เพียงส่งเสริมการรู้สารสนเทศเท่านั้น แต่ยังพัฒนาสู่การรู้สารสนเทศที่มี AI เป็นสื่อกลาง

ช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ มีจริยธรรม และเหมาะสมกับบริบทของสังคมฐานความรู้ในยุคดิจิทัล สรุปได้ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการรู้สารสนเทศของACRL กับกิจกรรมสนับสนุนการใช้ AI ทำบทวิจารณ์หนังสือ

ผู้เรียนคือนิสิตวิชาเอกชั้นปี2 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา 0106234 ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 22 คน ได้ฝึกทักษะการสืบค้นสารสนเทศเพื่อคัดเลือกหนังสือมาจัดทำบทวิจารณ์ ผ่านกระบวนการไล่เรียงทรัพยากร การค้นหา และการคัดกรองข้อมูล ตลอดจนพัฒนาทักษะการประเมินสารสนเทศและเนื้อหาดิจิทัล

หลังสิ้นสุดกิจกรรม ผู้สอนได้ประเมินผลการเรียนรู้โดยให้นิสิตประเมินตนเองตามกรอบทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (3R8C Model) พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่เห็นว่าการทำบทวิจารณ์หนังสือมีประโยชน์ต่อการเรียนรายวิชาในระดับมากที่สุด จากการสัมภาษณ์กลุ่มเกี่ยวกับการใช้ AI พบว่า ผู้เรียนมากกว่าร้อยละ 80 รู้จักและใช้งาน AI มากกว่าหนึ่งระบบ แต่ทุกคนเลือกใช้ ChatGPT เนื่องจากใช้งานง่าย มีตัวอย่างจากผู้สอน และไม่มีค่าใช้จ่าย

การประเมินผลงานพบว่าผู้เรียนทุกคนส่งงานตรงเวลา สามารถใช้การเขียนคำสัง การเขียนบรรณานุกรมตามรูปแบบ APA 7 ได้ถูกต้อง และมีการใช้ภาษาที่น่าสนใจมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในส่วนบทวิพากษ์ ผู้เรียนจำนวนหนึ่งยังขาดประสบการณ์ในการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเชิงวิพากษ์ บางรายใช้ AI สร้างความคิดเห็นโดยไม่ได้ทำความเข้าใจเนื้อหาอย่างเพียงพอ ส่งผลให้ข้อมูลไม่สมบูรณ์หรือเชื่อมโยงเกินข้อเท็จจริง ผู้สอนจึงเห็นว่าควรเน้นให้มีขั้นตอนของตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับให้มากขึ้นและการเปรียบเทียบผลลัพธ์จากการใช้ AI หลายระบบ

จากการจัดกิจกรรมในห้องเรียนและการทบทวนวรรณกรรม พบประเด็นสำคัญที่ผู้สอนควรนำไปพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1) การเขียนคำสั่งอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนควรสามารถกำหนดบริบทและวัตถุประสงค์ได้อย่างชัดเจน ใช้เทคนิคการสืบค้นขั้นสูง เช่น ตัวดำเนินการเชิงตรรกะ (Boolean operators) และตระหนักว่าระบบปัญญาประดิษฐ์อาจปรับผลลัพธ์ตามพฤติกรรมของผู้ใช้ ดังนั้น จึงควรตั้งคำถามอย่างหลากหลายเพื่อลดผลกระทบจากปรากฏการณ์ห้องสะท้อนความคิด (Echo chamber) (ACRL, 2016; Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University, 2022; United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2021; International Federation of Library Associations and Institutions, 2020)

2) การตรวจสอบความถูกต้องและภาวะหลอนของ AI (AI Hallucination) ผู้เรียนต้องตรวจสอบข้อมูลที่ AI สร้างขึ้นด้วยการอ่านแบบข้ามแหล่งข้อมูล (Lateral reading) เปรียบเทียบกับแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งอ้างอิง และใช้การตรวจสอบของมนุษย์ (Human scrutiny) ก่อนนำข้อมูลไปใช้ในงานวิชาการ (Galagala & Bacarrisas, 2025; Techasermwattanukul & Suwannatthachote, 2025; Wetzel & Kani, 2025)

3) การแยกแยะเนื้อหาที่มนุษย์และ AI สร้างขึ้น ผู้เรียนควรตระหนักถึงข้อมูลที่เกิดจากอคติหรือความลำเอียงของอัลกอริทึม (Algorithmic bias) เข้าใจกระบวนการสร้างเนื้อหาของ AI สามารถประเมินความเป็นต้นฉบับ (Originality) และเปิดเผยการใช้ AI อย่างโปร่งใส แสดงถึงความซื่อสัตย์ทางวิชาการ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2021; International Federation of Library Associations and Institutions, 2020; Scott-Branch et al., 2023)

4) การรักษากระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ผู้เรียนควรใช้ AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ ไม่ใช่ทดแทนการคิดด้วยตนเอง โดยต้องประเมินผลกระทบของ AI ต่อการสร้างความรู้ วิเคราะห์ข้อมูลจากหลายแหล่ง และตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปใช้ (ACRL, 2016; Lo, 2025)

จากเนื้อหาหลัก 4 ประการดังกล่าว เมื่อนำมาการบูรณาการในการสอนการรู้สารสนเทศในระดับอุดมศึกษาจะช่วยเชื่อมโยงทักษะการรู้สารสนเทศแบบดั้งเดิมกับการเรียนรู้ในสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยอัลกอริทึม และส่งเสริมการใช้ AI อย่างมีวิจารณญาณและมีความรับผิดชอบ

9. โอกาสในการยกระดับการรู้สารสนเทศ

ในบริบทของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในยุคดิจิทัล การทบทวนวรรณกรรมพบว่า การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการเรียนการสอนไม่ได้เป็นเพียงการเพิ่มประสิทธิภาพของเครื่องมือการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อโครงสร้างของการเรียนรู้ ทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน และบทบาทของผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญ (OpenAI, 2026; Wongyai & Phatphon, 2019) ในการยกระดับการรู้สารสนเทศมีดังรายละเอียดนี้

1) มิติของสถาบันอุดมศึกษา ควรกำหนดนโยบายการใช้ AI ในการเรียนการสอนอย่างชัดเจน โดยบูรณาการหลักจริยธรรมตามแนวทางขององค์กรวิชาชีพทางสารสนเทศ เช่น IFLA และ CILIP ที่สนับสนุนการพัฒนากรอบความฉลาดรู้เรื่องปัญญาประดิษฐ์ ควบคู่กับการรู้สารสนเทศเพื่อใช้เป็นกรอบมาตรฐานระดับสถาบัน ส่งเสริมความเท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล

2) มิติของการจัดการเรียนการสอน (Pedagogical level) ผู้สอนควรสอดแทรกหรือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น การใช้ AI อย่างมีวิจารณญาณ เช่น การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้จากปัญญาประดิษฐ์ การวิเคราะห์ข้อดี และการออกแบบคำสั่งสำหรับ AI อย่างมีประสิทธิภาพ บูรณาการกรอบแนวคิดการเรียนรู้สารสนเทศของ ACRL ทั้ง 6 ด้านเข้ากับกิจกรรม เช่น การทำบทวิจารณ์ การทำวิจัยขนาดเล็ก หรือโครงการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดเพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทและผลกระทบของ AI ต่อการเรียนรู้ของตนเอง

3) มิติของสมรรถนะผู้สอน (Instructor competency) พัฒนาศักยภาพอาจารย์ หรือผู้สอนด้าน AI Literacy และ AI-enhanced Pedagogy อย่างต่อเนื่อง ปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ออกแบบการเรียนรู้และผู้ช่วยโดยใช้ข้อมูลจากระบบดิจิทัล เพื่อปรับปรุงการสอนและติดตามพัฒนาการของผู้เรียน

4) มิติของผู้เรียน (Learner development) ผู้เรียนต้องพัฒนาทักษะสำคัญ ได้แก่ การออกแบบคำสั่งสำหรับ AI การประเมินสารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ การใช้ AI อย่างมีจริยธรรม ใช้ AI เป็นเครื่องมือสนับสนุนมากกว่าการทดแทนกระบวนการคิด มีจริยธรรมทางวิชาการ เช่น การอ้างอิง การเปิดเผยการใช้ AI ในส่วนของการสร้างผลงาน และการหลีกเลี่ยงการโจรกรรมทางวิชาการ ซึ่งผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะดังกล่าวได้ด้วยตนเองหรือผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนออกแบบไว้

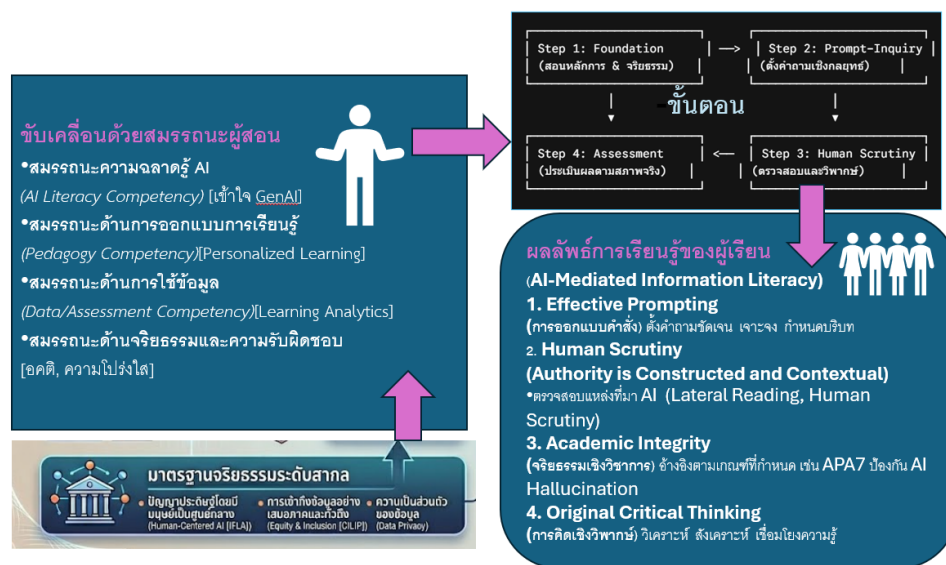
การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องกำหนดแนวทางเชิงระบบเพื่อรองรับการใช้ AI อย่างเหมาะสมและยั่งยืน โดยต้องคำนึงถึงทั้งมิติด้านนโยบาย การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการเสริมสร้างทักษะผู้เรียนให้สอดคล้องกับสังคมฐานความรู้และเศรษฐกิจดิจิทัล นอกจากนี้ การใช้ AI ยังเกี่ยวข้องกับประเด็นด้านจริยธรรม ความเท่าเทียมในการเข้าถึง และความรับผิดชอบทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางขององค์กรวิชาชีพทางสารสนเทศ เช่น IFLA และ CILIP ดังนั้น การกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวปฏิบัติในระดับต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ในยุค AI อย่างมีคุณภาพและสมดุล

10. บทสรุป

แนวทางการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ในการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศ มุ่งเน้นการขับเคลื่อนภายใต้มาตรฐานจริยธรรมระดับสากลของ IFLA และ CILIP ที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางและคุ้มครองความเป็นส่วนตัว โดยมีสมรรถนะของผู้สอนเป็นกลไกสำคัญ ทั้งในด้านความฉลาดรู้ AI การออกแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคล การใช้ข้อมูลวิเคราะห์ และความรับผิดชอบเชิงจริยธรรมสู่การจัดกระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) Foundation วางรากฐานหลักการและจริยธรรม 2) Prompt-Inquiry ฝึกตั้งคำถามและสั่งการ AI เชิงลึก 3) Human Scrutiny ตรวจสอบและวิพากษ์ข้อมูล และ 4) Assessment ประเมินผลตามสภาพจริง เพื่อสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนสู่การเป็น "ผู้รู้สารสนเทศโดยมี AI เป็นสื่อกลาง" ผ่าน 4 ทักษะหลัก คือ การออกแบบคำสั่งอย่างมีประสิทธิภาพ การตรวจสอบแหล่งที่มาเพื่อรู้เท่าทันเทคโนโลยี การรักษากฎจริยธรรมเชิงวิชาการตามเกณฑ์อ้างอิงเพื่อป้องกันภาวะหลอนของ AI และการรักษากระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ของตนเอง ในการวิเคราะห์และเชื่อมโยงองค์ความรู้อย่างยั่งยืน สรุปเป็นแนวทางการบูรณาการ AI ในการเรียนการสอน การรู้สารสนเทศดังภาพที่ 3

แนวทางการบูรณาการ AI ในการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศ



ภาพที่ 3 แนวทางการบูรณาการ AI ในการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศ

นอกจากนี้ ข้อค้นพบหลัก ทิศทางการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการสอนการรู้สารสนเทศ และข้อเสนอแนะจากการศึกษา มีดังนี้

1) ข้อค้นพบหลัก พบว่า ปัญญาประดิษฐ์มีศักยภาพในการเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการยกระดับการรู้สารสนเทศภายใต้กรอบแนวคิดการรู้สารสนเทศของ ACRL โดยไม่ได้ทำหน้าที่เพียงช่วยค้นหาหรือสร้างเนื้อหาเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ การประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล การเปรียบเทียบแหล่งสารสนเทศ และการเรียนรู้เชิงสะท้อนตนเองของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการใช้ AI อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังพบว่าบทบาทของผู้สอนได้เปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้ออกแบบการเรียนรู้และผู้กำกับดูแลการใช้ AI อย่างมีวิจารณญาณ

2) ทิศทางในอนาคต ควรพัฒนาความฉลาดรู้ด้านปัญญาประดิษฐ์ควบคู่กับการพัฒนาการรู้สารสนเทศ เพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถใช้ AI ได้อย่างมีวิจารณญาณ มีจริยธรรม และรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจน

ส่งเสริมการพัฒนาโมเดลหรือแนวทางการจัดการเรียนรู้รูปแบบใหม่ที่บูรณาการ AI เข้ากับการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

3) ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ในการเรียนการสอน ควรเพิ่มการอภิปรายเชิงวิพากษ์เกี่ยวกับข้อจำกัดและความเสี่ยงของ AI เช่น การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ภาวะหลอนของ AI อคติของอัลกอริทึม ความไม่โปร่งใสของแหล่งที่มา และผลกระทบต่อความซื่อสัตย์ทางวิชาการ พร้อมทั้งเชื่อมโยงกรอบแนวคิดการรู้สารสนเทศของ ACRL กับกิจกรรมการเรียนรู้และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังให้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลการศึกษามาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Association of College & Research Libraries. (2016). **Framework for information literacy for higher education**. <https://www.ala.org/acrl/standards/ilframework>
- Chartered Institute of Library and Information Professionals. (2021). **Ethical framework**. <https://www.cilip.org.uk/page/EthicalFramework>
- Galagala, M. R. G., & Bacarrisas, H. P. (2025). Higher education students' information literacy skills in engaging with AI-generated content. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*, 12(12), 1–8.
- Hervieux, S., & Wheatley, A. (2024). **Building an AI literacy framework: Perspectives from instruction librarians and current information literacy tools**. https://www.choice360.org/wp-content/uploads/2024/08/TaylorFrancis_whitepaper_08.28.24_final.pdf
- International Federation of Library Associations and Institutions. (2020). **IFLA statement on libraries and artificial intelligence**. <https://www.ifla.org/resources/statements/artificial-intelligence/>
- Islam, I. D., Syafrizal, S., & Juniardi, Y. (2024). Artificial intelligence in the English classroom: Middle school teachers' and students' perceptions. *STAIRS: English Language Education Journal*, 5(1), 11–24.
- Ketusiri, A., Ketusiri, N., Senket, S., & Rianru, W. (2025). The artificial intelligence (AI) for teaching and learning management in the 21st century. *Journal of Research Innovation for Society*, 1(1), 45–51.
- LaFlamme, K. A. (2025). Scaffolding AI literacy: An instructional model for academic librarianship. *The Journal of Academic Librarianship*, 51(3), 103041. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2025.103041>
- Lo, L. (2025). AI literacy: A guide for academic libraries. *College & Research Libraries News*, 86(3), 120. <https://doi.org/10.5860/crln.86.3.120>
- Nasar, I., Uzer, Y., Aisyah, R., & Purwanto, M. B. (2023). Artificial intelligence in smart classrooms: An investigative learning process for high school. *Asian Journal of Applied Education (AJAE)*, 2(4), 547–556. <https://doi.org/10.55927/ajae.v2i4.6038>
- Office of the Education Council. (2019). **AI phuea phatthana kan rianru** [AI for learning development]. Bureau of Educational Standards and Learning Development.
- OpenAI. (2026). **ChatGPT (March 29 version) [Large language model]**. <https://chat.openai.com/>

- Scott-Branch, J., Laws, R., & Terzi, P. (2023). **The intersection of AI, information and digital literacy: Harnessing ChatGPT and other generative tools to enhance teaching and learning.** <https://repository.ifla.org/handle/20.500.14598/2788>
- Somsao, A., & Tawalai, N. (2025). The spirit of learning in the age of artificial intelligence (AI): New challenges in curriculum development and learning management. **Journal of Interdisciplinary Social Development**, 3(3), 1347–1361.
- Tadimalla, S. Y., & Maher, M. L. (2024). **AI literacy for all: Adjustable interdisciplinary socio-technical curriculum.** <https://doi.org/10.48550/arXiv.2409.10552>
- Techasermwattanakul, P., & Suwannatthachote, P. (2025). The application of generative AI in educational research: A systematic literature review. **Journal of Education and Innovation**, 27(1), 160–174.
- Thaksin University, Faculty of Humanities and Social Sciences. (2022). **Course specification (TQF 3): 0106234 Social sciences, humanities, and science information.** Faculty of Humanities and Social Sciences.
- Tiwari, H. P. (2024). Artificial intelligence in the classroom: Revolutionizing English language teaching. **Journal of English Teaching and Linguistics Studies**, 6(1), 42–59.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2021). **AI and education: Guidance for policy-makers.** UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000376709>
- Wetzel, D. A., & Kani, J. (2025). Enhancing information literacy through generative AI in the library classroom. **Pennsylvania Libraries: Research & Practice**, 12(2), 4–16.
- Wongyai, W., & Phatphon, M. (2019). **Botbat phu son nai yuk AI** [The teacher's role in the age of AI]. http://www.curriculumandlearning.com/upload/Books/บทบาทผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ยุค%20AI_1571876785.pdf